

Research Paper

The Interaction of National Development Model and Japanese Media Discourse Diplomacy About the War between Israel and Hamas (2023-2024)*

doi 10.22034/CDRJ.2024.461804.1000

Ramin Shamsaei Nia

PhD in Communication Sciences, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

shamsayi@hotmail.com

ID 0000-0002-0183-4723

ABSTRACT

The current research aims to analyze the discourse of the Japanese mainstream media about the war between Israel and Hamas on behalf of the Palestinian nation (in the period of 2023-2024), focusing on four media; NHK, Sankei, Mainichi Shimbun and Niki Media Group are the role and interaction of Japan's national development model in designing the approach and messages of international communication of this country. In this article, the theory and theoretical approaches of idealism in international communication, research on the formation of Japan's national development model and the social construction of reality have been applied. To achieve the purpose of the research, the practical model of discourse analysis (PDAM) has been used. For this purpose, in order to reach the theoretical saturation level, 60 texts from the 4 mentioned media were subjected to discourse analysis at five levels. The findings of the analysis of 41 basic signifiers of media discourses around 4 themes; 1.Paradigmatic propositions influenced by idealism in international communications, 2. USA and international political institutions, 3.Hamas movement, Iran and resistance groups, and 4.Zionist regime's war strategy and performance. The research results show the evolution of media discourse in 2 time phases; 1. The first days of the war and 2.The intensification of the killing of civilians by Israel shows that the direction of the signifiers is from an approach of hope for the functioning of international law institutions in resolving the conflict towards a Reproduces critical approach to the effectiveness of these institutions and curbing Israel's inhumane behavior.

Received: 2024-04-08
Accepted: 2024-05-08

Keywords:

International Communication, National Development Model, Discourse Analysis, Hamas Movement, Zionist Regime, Japan.

*. The contents of the Journal reflect the thoughts and views of the authors, and the Journal is not responsible for this.

برهمنش الگوی توسعه ملی و دیپلماسی گفتمانی رسانه‌های ژاپن پیرامون جنگ اسرائیل و حماس (۲۰۲۳-۲۰۲۴)*

doi 10.22034/CDRJ.2024.461804.1000

رامین شمسایی‌نیا

دکتری علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبائی

shamsayi@hotmail.com

0000-0002-0183-4723

چکیده

پژوهش حاضر درصدد تحلیل گفتمانی رسانه‌های جریان اصلی ژاپن، پیرامون جنگ اسرائیل و حماس به نمایندگی از ملت فلسطین (۲۰۲۳-۲۰۲۴) با تمرکز بر چهار رسانه NHK، سانکی، ماینچی شیمبون و گروه رسانه‌ای نیکی، از منظر نقش و برهمنش الگوی توسعه ملی ژاپن در طراحی رویکرد و پیام‌های ارتباطات بین‌المللی این کشور است. در این مقاله، نظریه و رویکردهای نظری ایدئالیسم در ارتباطات بین‌الملل، جستاری در شکل‌گیری الگوی توسعه ملی ژاپن و برساخت اجتماعی واقعیت، مورد کاربست قرار گرفته است. برای نیل به هدف پژوهش از الگوی عملیاتی تحلیل گفتمان (PDAM) بهره گرفته شده است. بدین منظور برای حصول حد اشباع نظری، ۶۰ متن از چهار رسانه مذکور در پنج سطح مورد تحلیل گفتمانی قرار گرفتند. یافته‌های تحلیل ۴۱ دال اساسی احصاء شده گفتمان‌های رسانه‌ای را حول چهار مضمون صورت‌بندی می‌کند: (۱) گزاره‌های پارادایمیک متأثر از نگرش ایدئالیسم در ارتباطات بین‌الملل؛ (۲) امریکا و نهادهای سیاست بین‌الملل؛ (۳) جنبش حماس، ایران و گروه‌های مقاومت؛ (۴) استراتژی و عملکرد جنگی رژیم صهیونیستی. نتایج پژوهش تطور و تحول گفتمان رسانه‌ای را در دو فاز زمانی ایام نخستین جنگ و تشدید کشتار غیرنظامیان توسط اسرائیل نشان می‌دهد که سیر جهت‌گیری دال‌ها از رویکرد امید به کارکرد نهادهای حقوق بین‌الملل در حل منازعه، به سمت رویه انتقادی از کارایی این نهادها و ضرورت مهار رفتار ضد انسانی اسرائیل را باز تولید می‌کند.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰

واژگان کلیدی:

ارتباطات بین‌الملل،

الگوی توسعه ملی، تحلیل

گفتمان، جنبش حماس،

رژیم صهیونیستی، ژاپن.

* مطالب مندرج در فصلنامه میباید اندیشه‌ها و دیدگاه‌های نویسندگان است و از این بابت مسئولیتی متوجه فصلنامه نیست.

مقدمه

مطالعه کاربست و کارکرد گفتمان و تحلیل گفتمان در شبکه ارتباطی - رسانه‌ای محیط بین‌الملل، بیانگر آن است که این «مفهوم - نظریه» از یک سو متأثر و شکل‌یافته از اندیشه و پارادایم حاکم بر نظام حکمرانی و الگوی توسعه ملی کشورهاست، و از دیگر سو با در نظر داشتن منافع سیاست‌گذار نظام حکمرانی به خلق و برساخت گفتمان مطلوب حول مسائل گوناگون می‌پردازد. در واقع حکمرانان از طریق طراحی و قدرت‌دهی به یک یا چند گفتمان رسانه‌ای هم‌افزا، به گفت‌وگو با افکار عمومی داخلی و جهانی از منظر مطلوب خود می‌پردازند.

یکی از مهم‌ترین خاستگاه‌های گفتمان‌ها حول «رویداد - مسائل» است. در واکنش به تهاجم‌های مداوم رژیم صهیونیستی به مردم فلسطین و به‌ویژه نوار غزه، در هفتم اکتبر ۲۰۲۳ حمله گسترده‌ای به صورت چریکی و جنگ نامنظم به داخل مرزهای فلسطین اشغالی (اسرائیل) صورت پذیرفت که «عملیات طوفان‌الاقصی» نام‌گذاری شد و جنبش حماس مسئولیت آن را بر عهده گرفت. این عملیات که خدشه سهمگینی بر هیمنه نفوذناپذیری برساخت‌شده رژیم صهیونیستی وارد ساخت، دستاویز تهاجم نظامی گسترده هوایی، دریایی و زمینی رژیم صهیونیستی علیه حماس و ساکنان باریکه غزه در سال ۲۰۲۳ شد که تا ۲۰۲۴ نیز ادامه یافته است.

در صورت‌بندی و بیان نظم قطب‌های گفتمانی پیرامون این رویداد، دست کم پنج قطب سیاسی - ارتباطی (فارغ از شدت و میزان قدرت اثرگذاری آن‌ها) قابل شناسایی است. این پنج قطب و نوع کنشگری آن‌ها پیرامون جنگ اسرائیل و حماس و مردم فلسطین عبارتند از:

۱. دولت ایالات متحده آمریکا و دولت‌های غربی همسو، با گفتمان حمایتی از اسرائیل و کنشگری حداکثری مستقیم (ارسال ادوات نظامی) و غیرمستقیم (دیپلماسی)؛
۲. جبهه مقاومت اسلامی در غرب آسیا، با گفتمان مقاومت و کنشگری حداکثری و تقابلی مستقیم در دفاع از مردم فلسطین؛

۳. دولت‌های عربی، با گفتمان سکوت و کنشگری حداقلی محدود به دیپلماسی میانجی‌گری؛

۴. چین و روسیه (با رویکرد احیای قدرت الگوی نوین بلوک شرق سابق)، با گفتمان انتقادی نسبت به غرب و کنشگری در جهت تعدیل صحنه ناتراز قدرت جهانی با کنش مستقیم استفاده از ابزار حق و تو' در شورای امنیت سازمان ملل؛

۵. دولت‌های تابع نظم مستقر جهانی مانند ژاپن.

در صورت‌بندی قطب‌های گفتمانی پیرامون تحولات جنگ اسرائیل و حماس، تمرکز پژوهش حاضر بر گفتمان ارتباطی - رسانه‌ای ژاپن است. ژاپن از یک سو به دلیل جغرافیای سیاسی دوردست از میدان این منازعه (در غرب آسیا) و همچنین به دلیل فاصله زیست جهان ادراکی و شناختی از فرهنگ و ایدئولوژی جهان اسلام و همچنین به دلیل تمکین از نظم مستقر سیاسی جهان، مورد خاص و بدیعی برای مطالعه است. این کشور پس از تحولات سخت و پیچیده در جنگ جهانی دوم، به پیشرفت‌های علمی، صنعتی و اقتصادی قابل توجهی دست یافت. در دوران بازسازی و پیش از بحران نفتی ۱۹۷۳، ژاپن موفق شد فرایند صنعتی شدن را تکمیل کند، استانداردهای زندگی را بهبود بخشد و شاهد افزایش چشمگیر مصرف باشد؛ به طوری که میانگین مصرف ماهانه خانوارهای شهری از سال ۱۹۵۵ تا ۱۹۷۰ دو برابر شد (Yamamura, 1987: 102). در همین راستا سالنامه اقتصادی ژاپن می‌نویسد: اقتصاد ژاپن در سال ۱۹۶۶ سریع‌تر از آنچه انتظار می‌رفت پیشرفت کرد (Oriental Economist, 1968: 23). همچنین در سال ۱۹۶۸، این سالنامه اعلام می‌کند اقتصاد ژاپن پس از اینکه در پاییز ۱۹۶۵ به پایین‌ترین سطح خود رسید، همچنان به رشد خوب خود ادامه می‌دهد (Oriental Economist, 1968: 19).

ژاپن از نظر سیاست بین‌الملل تابع و اهل تمکین نظم نوین جهانی به رهبری ایالات متحده امریکا است و صاحب‌نظران بخشی از علت توسعه ژاپن را همین مسئله برشمرده‌اند. رابرت آر پژوهشگر امریکایی در این باره می‌نویسد: «این معجزه اقتصادی نتیجه بهره‌مندی ژاپن و آلمان غربی از جنگ سرد پس از جنگ جهانی دوم بود. دولت امریکا در زمان اشغال ژاپن، جامعه ژاپن را اصلاح و تغییرات سیاسی، اقتصادی و مدنی در آن ایجاد کرد (Orr, 2004). بررسی

ابتدایی متون رسانه‌های ژاپنی پیرامون جنگ اسرائیل علیه مردم غزه نشان می‌دهد این رسانه‌ها از یک سو در کشاکش میان فرهنگ و اندیشه متأثر از ایدئالیسم و نظم نوین جهانی به سردمداری امریکا، و از دیگر سو نوعی آزادگی و توجه به کرامت انسانی در برگزیدن رویکرد انتقادی نسبت به رفتار ددمنشانه اسرائیل در این جنگ قرار دارند.

متناسب با طرح مسئله ذکر شده، هدف اصلی پژوهش حاضر مطالعه و تحلیل گفتمانی رسانه‌های جریان اصلی ژاپن پیرامون جنگ سال ۲۰۲۳ اسرائیل و حماس و پیامدهای آن با تمرکز بر مطالعه موردی چهار رسانه شبکه NHK، روزنامه «سانکی»، روزنامه «ماینیچی شینبون»، و گروه (شرکت) رسانه‌ای «نیکی» از منظر برهم‌کنش الگوی توسعه ملی و رویکرد ارتباطات بین‌المللی و دیپلماسی گفتمانی ژاپن است. به بیان دیگر، پژوهش پیش رو در پی پاسخ به این پرسش است که رسانه‌های جریان اصلی ژاپن چه گفتمان یا گفتمان‌هایی را برای پوشش رسانه‌ای این رویداد، خلق کرده و بر ساخته‌اند؟

چهارچوب مفهومی

۱. «نظریه - پارادایم» ایدئالیسم^۱ در ارتباطات بین‌الملل

کاوش در فرایند توسعه ملی ژاپن در دوران پسا جنگ جهانی دوم و در پی آن رویکرد ارتباطات بین‌المللی و شکل‌گیری دیپلماسی گفتمانی این کشور، بیانگر استیلای پارادایم ایدئالیسم در روابط و ارتباطات بین‌المللی ژاپن است؛ از این روی و برای فهم عمیق‌تر چگونگی شکل‌گیری دیپلماسی گفتمانی رسانه‌های ژاپنی، در بخش نخست چهارچوب مفهومی مقاله به شرح بیشتر این نظریه پرداخته می‌شود.

رویکرد ایدئالیستی، یکی از رهیافت‌های مطالعه در فرایند تجزیه و تحلیل روابط بین‌الملل است. در این دیدگاه، محور اصلی مطالعه، زمینه‌های همکاری و اشتراک مساعی میان واحدهای سیاسی متفاوت است. بر این اساس، میان افراد و نیز جوامع انسانی پیوندهای مشترک اجتماعی و فوق ملی وجود دارد و در این روند مسئله بُرد و باخت مطرح نیست (قوام، ۱۴۰۰: ۲۴۵).

1. Idealism

رویکرد آرمان‌گرایانه که نشئت گرفته از روشنفکران ایدئالیسم مانند گروسپیوس و روسو است، به طبیعت جوامع انسانی خوش‌بین است و بر تعهدات و حقوق بین‌الملل تأکید می‌ورزد. از دید آرمان‌گرایان، امکان رفع جنگ در صحنه بین‌المللی از طریق تقویت قواعد، مقررات و نهادهای بین‌المللی وجود دارد. مطابق نظر آنان، مهم‌ترین عامل جنگ وجود تسلیحات و ابزارهای جنگی از یک سو و ساختار ناقص نظام بین‌الملل جهانی از سوی دیگر است؛ بنابراین ایجاد سازمانی بین‌المللی به منظور حل مسالمت‌آمیز اختلاف‌ها و تقویت منافع مشترک میان دولت‌ها و نظارت بر خلع سلاح عمومی ضروری به نظر می‌رسد (ستوده، ۱۳۸۲: ۲۰۳).

نظریه ایدئالیسم خوش‌بینانه‌تر به روابط بین‌الملل می‌نگرد، اما نه به شیوه هابز یا ماکیاولی.^۲ به اعتقاد این نظریه روابط بین‌المللی می‌توانند به شکل مسالمت‌آمیزتری حل شوند؛ زیرا از یک سو قوانین و حقوق بین‌المللی گوناگونی در این باره تدوین شده است که باید توسعه و گسترش یابد و از دیگر سو به دنبال گسترش سازمان‌های دولتی و غیردولتی، شبکه مردمی نیز به وجود آمده است. این نظریه به‌رغم وجود جنگ و اختلاف، بر کاربرد سازمان‌های بین‌المللی، حقوق بین‌الملل، مشارکت مردم و حقوق بشر تأکید می‌کند (مولانا، ۱۳۹۰: ۱۹).

۲. جستاری در الگوی توسعه ملی ژاپن و نقش آن در شکل‌گیری رویکرد ارتباطات بین‌الملل

رسانه‌های این کشور

حوزه مطالعاتی «ارتباطات و توسعه» به واکاوی نسبت ارتباطات (فناوری، محتوا، زیرساخت) و توسعه ملی (نگرش کلان و برنامه‌ریزی اجرایی) می‌پردازد. یکی از شئون این حوزه مطالعاتی، بررسی نقش جهت‌گیری و نگرش توسعه ملی برای طراحی، تولید و توزیع پیام پیرامون روندها و رویدادهای عرصه ارتباطی بین‌الملل است. ژاپن در قرن بیستم میلادی اُفت‌وخیز فراوانی را تجربه کرده است؛ از افول در جنگ جهانی دوم تا ظهور به‌عنوان یک قدرت صنعتی اقتصادی در دوران پسا جنگ با همکاری جهان غرب به‌ویژه آمریکا و با اندیشه «نئولیبرالیسم اقتصادی» و «ایدئالیسم بین‌الملل».

1. Thomas Hobbes
2. Machiavelli

جنگ بیش از دو میلیون قربانی از مردم ژاپن گرفت و حدود چهل درصد شهرهای آن به ویرانه تبدیل شد (Ishikida, 2005). در دوران پیش و حین جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۵۴) زیرساخت‌ها و تجهیزات اقتصاد ژاپن بر اثر جنگ جهانی دوم نابود شده و سرمایه انسانی آسیب جدی دیده بود. شرکت‌هایی هم ورشکست شده بودند. همین‌طور در این دوره به دلیل کمبود غذا، سوخت و تجهیزات پزشکی و اشغال ژاپن توسط نیروهای امریکایی، با مشکلات اقتصادی فراوانی روبه‌رو بود (کازوهیکو اوداکی، ۱۳۹۴)؛ ولی ژاپن پس از جنگ به احیا و نوسازی روی آورد. ژاپن با تهدید امریکا مجبور به گشودن دروازه‌های خود به روی غربی‌ها شد و با وجود احساس کینه قبلی، به محض مشاهده روش‌های پیشرفته و فناوری‌های جدید آنان تغییر عقیده داد و به تحسین اروپاییان پرداخت تا جایی که فرهنگ قدیمی و تفکر خود را به دور انداخت و با علاقه و فروتنی زیاد به غرب نزدیک شد و کوشید هرچه بیشتر با تمدن و فرهنگ جدید آشنا شود و آن را به ژاپن انتقال دهد (علوی، ۱۳۸۷).

ژاپن پس از استقلال توانست به سرعت خود را به ابرقدرتی اقتصادی بدل کند. در سال ۱۹۸۰ بیش از ۸۰ درصد رشد ژاپن ناشی از رشد صادرات بود که بخش بزرگی از آن به مقصد امریکا صورت می‌گرفت. در داخل خاک امریکا، شرکت‌های ژاپنی به سرعت از رقیبان امریکایی‌شان پیشی گرفته بودند. بالاخره گسترش مازاد تجاری ژاپن در مقابل امریکا، به ایجاد منازعه‌ها و فشارهایی از طرف امریکا برای محدودیت صادرات منجر شد. این فشارها ژاپن را واداشت تا مردم را به خرید کالای امریکایی تشویق کند و ارزش دلار را در برابر ین کاهش دهد تا کالاهای امریکایی ارزان‌تر تمام شوند (مؤمنی، ۱۳۹۶).

استراتژی اصلی ژاپن در توسعه پسا جنگ جهانی دوم بر حداقلی‌سازی تمرکز بر امور نظامی و حداکثرسازی تمرکز بر بازسازی و توسعه با همکاری امریکا بوده است (Hughes, 2014). سیاست خارجی ژاپن با اولویت قائل شدن برای منافع اقتصادی در ارتباط با دول دیگر، کمک به جذب سرمایه‌های خارجی، نگاه صادرات محور و ایجاد روابط با کشورهای دیگر، مکمل برای اقتصاد ژاپن دارند، نقش بی‌بدیلی در توسعه اقتصادی این کشور ایفا کرده است (دولت‌آبادی و ملکی‌فر، ۱۳۹۸).

از دیدگرسو فرهنگ حاکم بر ملت ژاپن دارای اصالت و مبتنی بر کار و کرامت انسانی است؛ بنابراین نوعی کشاکش میان رویکرد سیاست بین‌الملل در حمایت از نظم سیاسی مستقر جهانی، و اهمیت دادن به جنایت علیه بشریت در جنگ‌ها و منازعات بین‌المللی در دیپلماسی رسانه‌ای این کشور نمود دارد.

۳. ساخت اجتماعی واقعیت^۱

دیپلماسی گفتمانی با به‌خدمت‌گرفتن رسانه، نوعی از واقعیت مطلوب خود را خلق می‌کند و سپس می‌کوشد آن را برساخت نماید. در واقع یکی از شئون و کارکردهای دیپلماسی رسانه‌ای ساخت اجتماعی واقعیت از رویدادهای بین‌المللی است. بدین جهت در این بخش به شرح بیشتر این نظریه پرداخته می‌شود. گی تاچمن^۲ در کتاب «ساختِ خبر» می‌نویسد خبر، ساخت اجتماعی واقعیت است. وی می‌افزاید کار ساخت خبر، ساخت خود واقعیت است نه تصویری از آن. او استدلال می‌کند خبر «منبعی اجتماعی» است که ساخت آن به گونه‌ای است که درک تحلیلی از زندگی اجتماعی را محدود می‌کند. خبر از طریق رویه‌های جاری و براساس ادعای صاحبان حرفه خبری درباره آگاهی مرسوم و ارائه گزارش‌های واقعی، وضعیت موجود را مشروعیت می‌بخشد (سورین و تانکارد، ۱۳۸۱: ۴۷۳).

نظریه برساخت‌گرایی دو ویژگی دارد: (۱) رسانه‌ها صورت‌بندی‌های اجتماعی و حتی خود تاریخ را از رهگذر چهارچوب‌سازی ایماژها و تصاویر از واقعیت [در قالب اخبار و گزارش‌های خبری] و در شیوه‌های قابل پیش‌بینی می‌سازند؛ (۲) مردم به‌عنوان مخاطب، نقطه‌نظرشان درباره واقعیت اجتماعی و جایگاهشان در آن واقعیت را در تعامل با ساخت‌های نمادین رسانه‌ای شکل می‌دهند. این نظریه هم به قدرت رسانه‌ها و هم به قدرت مخاطب برای انتخاب، براساس مذاکره مداوم میان آن‌ها باور دارد (مک کوایل، ۲۰۰۶: ۴۶۱).

الگوی فرایند ساخت اجتماعی واقعیت را می‌توان بدین شکل ترسیم کرد: در مرحله

1. Social Construction of Reality
2. G. Tuchman
3. Denis McQuail

نخست، جهان مادی بازنمایی شرایط واقعی جامعه است. این مبنای واقعی رخدادها و حقایقی است که پیش از ساختار و تفسیرهای اجتماعی وجود دارد. مرحله دوم، تحت سلطه رقابت قرار دارد و میان برساخت‌های مختلف واقعیت بر سر اینکه کدام یک به‌عنوان برساخت‌های کلی و بهتر واقعیت پذیرفته شود، رقابت در جریان است. در مرحله سوم، رسانه‌ها دانش و آگاهی در مورد جهان را توزیع و تفسیر می‌کنند و به‌عنوان عرصه اصلی رقابت در میان ساختارهای متعارض جهان از مرحله دوم، عمل می‌کنند. در مرحله چهارم، یک برساخت برتر نشئت گرفته از رقابت پدیدار می‌شود و به صورت دیدگاه عموماً پذیرفته‌شده جامعه از واقعیت درمی‌آید (سارت، ۱۹۹۸: ۹؛ به نقل از مهدی‌زاده: ۱۳۸۹).

۴. معرفی رسانه‌های مورد مطالعه

برای تحلیل دیپلماسی گفتمانی رسانه‌های ژاپن، پس از بررسی براساس میزان تیراژ، تنوع رویکرد سیاسی - اقتصادی و ضریب نفوذ در افکار عمومی، رسانه‌های زیر برگزیده شدند:

۴-۱. شبکه NHK

NHK سازمان ملی رادیو و تلویزیون ژاپن است که به بخش عمومی (غیردولتی و غیرخصوصی) تعلق دارد و به صورت «رسانه خدمت عمومی» فعالیت می‌کند. این سازمان فعالیت خود را با تأسیس شبکه رادیویی از سال ۱۹۲۵ آغاز کرد و هم‌اکنون بودجه آن از طریق دریافت «حق تماشا» از مخاطبان (مشترکان) تأمین می‌شود. همچنین در رویکرد گذار از ارتباطات جمعی به پخش در بستر وب، قسمت پخش اینترنتی برنامه‌ها از طریق وبسایت، به هجده زبان مختلف اخبار، برنامه و آموزش زبان ژاپنی ارائه می‌کند. وبسایت این بخش، خدمات گوناگونی مانند اخبار تصویری، اخبار صوتی، متن اخبار، خدمات خبری برای تلفن‌های همراه و نیز خدمات یادگیری زبان ژاپنی ارائه می‌دهد (NHK Word, 2009).

۴-۲. سانکی^۱

سانکی روزنامه‌ای در مقیاس انتشار سراسری در ژاپن است که با رویکرد سیاسی «محافظه‌کار» فعالیت می‌کند. بنا بر گزارش روزنامه واشینگتن پست^۲، تیراژ روزنامه سانکی در سال ۲۰۱۵ به تعداد ۲/۱۹۱/۵۸۷ بوده است.

1. Sankei

2. "The Rise of Japan's Thought Police", *The Washington Times*, Retrieved 19 April 2015.

۳-۴. ماینیچی شینبون^۱

ماینیچی شینبون یکی از روزنامه‌های پرتیراژ و جزئی از جریان اصلی ارتباطات جمعی ژاپن است که توسط شرکت رسانه‌ای با همین نام^۲ منتشر می‌شود. این روزنامه ژاپنی، ششمین روزنامه پرتیراژ جهان شناخته می‌شود. روزنامه ماینیچی دو بار در روز منتشر می‌شود و علاوه بر نسخه چاپی، در فرمت‌های مختلف وبسایت انگلیسی، هفته‌نامه‌ای، دوزبانه و غیره با مخاطبان خود در ارتباط است. تیراژ این روزنامه ۳/۱۰۰/۰۰۰ نسخه است (دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها، ۱۳۹۷).

۴-۴. گروه (شرکت) رسانه‌ای نیکی^۳

روزنامه نیهون کیزای^۴ متعلق به «مؤسسه رسانه‌ای نیکی» ژاپن است که با رویکرد اخبار و تفاسیر اقتصادی، مالی و تجاری منتشر می‌شود. این روزنامه یکی از معروف‌ترین روزنامه‌های مالی جهان شناخته می‌شود (دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها، ۱۳۹۷). این گروه رسانه‌ای در سال ۲۰۱۵ سهام روزنامه «فایننشال تایمز»^۵ را خریداری کرد.

۵. روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش که از نوع کیفی است، برای نیل به هدف از روش «تحلیل گفتمان» بهره گرفته شده است. به سبب ماهیت انتزاعی و پیچیدگی‌های اجرای این روش تحقیق، در پژوهش حاضر «الگوی عملیاتی تحلیل گفتمان» مورد کاربست قرار گرفته است که شرح مختصر آن در ادامه می‌آید.

۶. الگوی عملیاتی تحلیل گفتمان (PDAM)^۶

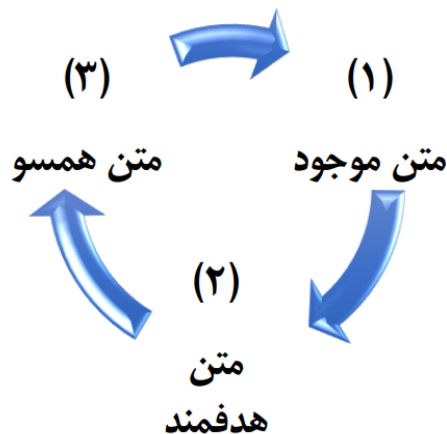
همان‌گونه که نورمن فرکلوف^۷ در روش تحلیل گفتمان بر سه مرحله «توصیف»، «تفسیر» و «تبیین» تأکید می‌کند، روش پدام نیز در تلاش است این مراحل را با توجه به پنج سطح تحلیل

1. Mainichi Shimbun
2. The Mainichi Newspapers Co
3. Nikkei
4. Nihon Keizai Shimbun
5. Financial Times
6. Practical Discourse Analysis Method (PDAM)
7. Norman Fairclough

«سطح - سطح»، «سطح - عمق»، «عمق - سطح»، «عمیق» و «عمیق‌تر» مورد توجه قرار دهد. سه سطح اول در حقیقت نوعی «توصیف» است، اما این توصیف با تکیه به اصل متن، معناهای هژمونیک و ضمنی متن از طریق انتخاب جملات همسو با هدف تحلیل، کشف رابطه میان معناهای مشترک در جمله‌های همگرا در متن، و در نهایت قرائت معنای جمله‌های همسو در متن با سایر معناهای مستخرج از جملات دیگر متن، محقق می‌شود (بشیر، ۱۳۹۰: ۱۲). در «سطح سطح» یا بالاترین لایه متن، شکل بیان یا نمود گفتمان را می‌توان جست‌وجو کرد. «عمق سطح» عمیق‌ترین لایه سطحی متن است که «محتوای بیان» را ارائه می‌کند. در «سطح عمق» یعنی بالاترین سطح از عمق متن، محتوای مشخص متن قرار دارد. انتخاب حوادث خبری یا موضوعات مطرح‌شده در متن و دلیل این انتخاب، در این لایه از متن واقع شده است. در عمیق‌ترین لایه یک متن، ساختارهای کلان واقع شده‌اند (میرفخرائی، ۱۳۸۳: ۲۵).

در شکل شماره ۱ کاوش در داخل متن و کشف روابط توصیفی برای انتخاب متن نهایی مورد تحلیل، و در جدول شماره ۱ مراحل فرایندی تحلیل گفتمان به روش «پدام» بیان شده است.

شکل شماره ۱. حرکت در داخل متن؛ کشف روابط توصیفی برای انتخاب متن نهایی مورد تحلیل

جدول شماره ۱. مراحل فرایندی تحلیل گفتمان به روش «پدام»

مرحله اول	مرحله دوم	مرحله سوم	مرحله چهارم	مرحله پنجم
برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)	فرایندسازی معنایی بینامتنی (عمق - عمق) یا سطح عمیق	تبیین بینامتنیت گفتمان‌های فرامتنی (سطح عمیق‌تر)

در این پژوهش، جامعه آماری (که در پژوهش‌های کیفی جامعه مورد مطالعه خوانده می‌شود) متون تولیدشده توسط رسانه‌های جریان اصلی ژاپن (اعم از خبر، تفسیر و گزارش) پیرامون جنگ ۲۰۲۳-۲۰۲۴ رژیم صهیونیستی علیه مردم غزه است. بدین منظور تعداد ۶۰ متن از چهار رسانه NHK (۲۵ متن)، سانکی (۴ متن)، ماینیچی شیمبون (۲۲ متن) و گروه رسانه‌ای نیکی (۹ متن) به‌عنوان موردکاوی، مورد تمرکز و مطالعه موردی قرار گرفته است. انتخاب متون به صورت «غیرتصادفی و هدفمند» و متناسب با هدف پژوهش و حجم نمونه با اتکا بر اصل «حد اشباع نظری» بوده است.

۷. تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

در این بخش، به بررسی و انتخاب متون، برداشت از اصل متن (سطح - سطح) و سپس تحلیل جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح) و تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق) برای چهار مطالعه موردی پژوهش پرداخته می‌شود.

۸. اجرای مراحل اول تا سوم الگوی پدام برای شبکه NHK

جدول شماره ۲. اجرای سه مرحله نخست الگوی PDAM برای شبکه NHK

عنوان خبر یا گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
حملات حماس و اقدام تلافی جویانه ارتش اسرائیل در مجموع بیش از	بر اثر حملات سازمان بنیادگرای اسلامی حماس (که در عمل منطقه خودمختار نوار	جنبش حماس، آغازگر جنگ	تأکید بر ماهیت واکنشی تهاجم اسرائیل

عنوان خبر یا گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
هزارو صد کشته بر جای گذاشت. (۲۰۲۳/۱۰/۹)	غزه فلسطین را در کنترل دارد) و عملیات تلافی جویانه ارتش اسرائیل، تا به امروز بیش از هزارو صد نفر از هر دو طرف کشته شدند.		
	ارتش اسرائیل همچنین ادعا کرد عملیات تلافی جویانه و حمله به پایگاه تروریستی حماس را دنبال خواهد کرد	ترسیم جنبش تروریستی از حماس	اعتبارزدایی از وجهه مردمی و ضد سلطه حماس
یک میلیون نفر در غزه مجبور به ترک خانه‌های خود شدند. (۲۰۲۳/۱۰/۱۶)	خدمات رسانی چهار بیمارستان موجود در بخش شمالی نوار غزه بر اثر آسیب دیدگی حاصل از حملات هوایی ارتش اسرائیل متوقف شده است و به همین علت وضعیت انسانی در غزه وخیم‌تر از گذشته شده است.	اذعان خفیف به رویکرد ضد حقوق بشری اسرائیل	تغییر رویکرد مثبت به اسرائیل پس از گسترش حملات و اعمال ضد حقوق بشری
ارزیابی قدرت نظامی حماس و اسرائیل؛ قدرت نظامی هر کدام چقدر است؟ (۲۰۲۳/۱۰/۲۲)	ارتش اسرائیل در تجهیزات نظامی به ویژه در خودروهای زرهی، سلاح‌های هدایت‌شونده و امنیت سایبری بسیار پیشرفته است و قدرت نظامی برجسته‌ای در خاورمیانه به شمار می‌آید	اسرائیل، نیروی نظامی قدرتمند غرب آسیا	تلقین شکست‌ناپذیری اسرائیل در برابر سایر قدرت‌های منطقه‌ای

عنوان خبر یا گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
آیا ارتش اسرائیل «در مرحله دوم جنگ»، حملات به غزه را تشدید می‌کند؟ (۲۰۲۳/۱۰/۲۹)	حضور ساکنان غزه، توانایی ارتش اسرائیل را در استفاده از قدرت آتش محدود خواهد کرد و حماس می‌تواند شرایط دشواری برای ارتش اسرائیل به وجود آورد. افزون بر این، ممکن است حماس از ساکنان غزه به‌عنوان سپر دفاعی استفاده کند.	احتمال استفاده حماس از ساکنان غزه به‌عنوان سپر انسانی	مشروعیت‌زدایی اخلاقی از حماس
کمک‌های بشردوستانه بیشتر در دستورکار (۲۰۲۳/۱۱/۴)	رویکرد ژاپن در «تشکیل دو دولت» که در آن اسرائیل و کشور مستقل فلسطینی همزیستی داشته باشند، تغییر نکرده است.	ضرورت تشکیل کشور مستقل فلسطینی	ضرب‌دهی به گزینه تشکیل دولت - ملت فلسطین به‌عنوان راه‌حل مطلوب
توافق برای همکاری نزدیک در امور بشردوستانه (۲۰۲۳/۱۱/۷)	ژاپن از تلاش‌های دیپلماسی آمریکا حمایت کامل می‌کند و جا دارد در اینجا از دولتمردان آمریکا قدردانی کنم.	امریکا، دولت مدافع راه‌حل‌های صلح‌گرایانه	بازتولید گزاره «رویکرد ضد جنگ و صلح‌دوست امریکا»
بیش از پنجاه نفر بر اثر حمله ارتش اسرائیل به مدرسه‌ای در شمال غزه کشته شدند (۲۰۲۳/۱۱/۱۹)	ارتش اسرائیل علاوه بر بیمارستان‌ها، مدارس را که شمار زیادی از آوارگان به آنجا پناه برده‌اند، هدف حملات خود قرار می‌دهد. از آنجاکه این مدرسه پناهگاه شمار زیادی از فلسطینی‌ها	تهاجم اسرائیل به مراکز غیرنظامی «تصادفی» و «سهوی» نیست.	روند فزاینده کشتار «هدفمند» غیرنظامیان توسط ارتش رژیم صهیونیستی

عنوان خبر یا گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
	بود، هم‌اکنون این نگرانی وجود دارد که تلفات غیرنظامیان خیلی بیشتر از آمار اعلام‌شده است.		
رئیس‌جمهور امریکا مستقیماً به ایران درباره حملات به نیروهای امریکایی، هشدار داد (۲۰۲۳/۱۰/۲۷)	درحالی‌که بر اثر تبادل آتش میان حماس و ارتش اسرائیل، وضعیت پیرامون نوار غزه به‌طور فزاینده‌ای متشنج شده است، امریکا سخت نگران است که مبادا ایران و سایر کشورها از این وضعیت سوءاستفاده کنند و موجب تشدید درگیری‌ها در منطقه شوند.	امریکا خواهان تشدید تنش در غرب آسیا نیست.	سیاست دو قطبی‌سازی؛ ایران (تشدیدکننده تنش) و امریکا (حامی صلح و کاهش تنش)
برگزاری نشست اضطراری در شورای امنیت سازمان ملل متحد (۲۰۲۳/۱۲/۵)	با توجه به رویکردهای متفاوت در شورای امنیت سازمان ملل می‌توان گفت مذاکره برای حل و فصل وضعیت غزه به بن‌بست رسیده است.	ناکارآمدی شورای امنیت سازمان ملل برای حل بحران غزه	آغاز جهت‌گیری انتقادی نسبت به کارایی نهادهای بین‌المللی با نظم سیاسی موجود، در حل و فصل منازعات
نشست سران ایران و عربستان سعودی / تبادل نظر درباره وضعیت نوار غزه (۲۰۲۳/۱۱/۱۲)	هرچند کشورهای عرب در سال‌های اخیر برای بهبود روابط با اسرائیل تلاش کرده‌اند، ولی با توجه به افزایش شمار تلفات ساکنان	دولت‌های عربی منتقد رویه رژیم اسرائیل در قبال مردم فلسطین هستند.	مفصل‌بندی «تشدید شدت تهاجم اسرائیل علیه فلسطین» به‌عنوان علت انسداد روند صلح اعراب و اسرائیل

عنوان خبر یا گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
	غزه که در پی حمله نظامی اسرائیل به این منطقه به منظور نابودی سازمان اسلامی حماس صورت گرفته است، به شدت با اقدامات اسرائیل مخالفت کردند.		
بیش از سیصد هزار نفر در تظاهرات اعتراض‌آمیز لندن نسبت به حملات در غزه شرکت کردند (۲۰۲۳/۱۱/۱۲)	روز یازدهم نوامبر تظاهرات اعتراض‌آمیز علیه حمله ارتش اسرائیل به نوار غزه در لندن پایتخت بریتانیا با مشارکت بیش از سیصد هزار نفر برگزار شد. این بزرگ‌ترین تظاهرات اعتراض‌آمیزی بود که تاکنون در لندن برگزار شده است.	بخش بزرگی از افکار عمومی انگلیس موافق رفتار اسرائیل نیست	شهروندان غربی منتقد کشتار اسرائیل هستند. واگرایی و شکاف میان رفتار دولت انگلیس (حمایتی) و مردم کشور (انتقادی) در قبال اسرائیل

۹. اجرای مراحل اول تا سوم الگوی پدام برای سانکی

جدول شماره ۳. اجرای سه مرحله نخست الگوی PDAM برای Sankei

عنوان و تاریخ خبر/گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
تشدید درگیری مسلحانه اسرائیل و حماس، ۴۸۰ کشته بر جای گذاشت (۲۰۲۳/۱۰/۸)	حماس، سازمان بنیادگرایی اسلامی که در عمل غزه منطقه خودمختار فلسطین را در کنترل دارد، هفتم اکتبر در سطح وسیعی به	جنبش حماس آغازگر منازعه «در سطح وسیع» بوده است.	زمینه‌سازی برای مشروع‌نمایی حملات واکنشی رژیم صهیونیستی (در فاز زمانی دوم؛ این رویکرد ارتباطی پس از

عنوان و تاریخ خبر/گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
	اسرائیل حمله کرد و همین امر موجب حمله‌های انتقام‌جویانه تمام‌عیار از سوی اسرائیل شد.		گسترش تهاجمات اسرائیل تعدیل شد
اتهامات حماس و اسرائیل به یکدیگر (۲۰۲۳/۱۱/۱۴)	به نظر می‌رسد ارتش اسرائیل قصد دارد با انتشار فیلم ویدیویی تردد نظامیان به بیمارستان غزه، حمله‌های خود به اطراف بیمارستان قدس را توجیه کند.	اسرائیل در ادعای بهره‌گیری حماس از بیمارستان‌ها به‌عنوان مقر، صادق نیست.	مفهوم‌پردازی سوءاستفاده اسرائیل از رفتار حماس برای توجیه تهاجم علیه مردم غزه
عدم حمایت آمریکا از حملات به جنوب غزه / حملات تلافی‌جویانه از سازمان‌های متحد ایران در عراق (۲۰۲۳/۱۱/۲۲)	هماهنگ‌کننده ارتباطات راهبردی شورای امنیت ملی کاخ سفید: «اسرائیل موظف است حفاظت از غیرنظامیان فلسطینی را تضمین کند» دولت بایدن از اینکه ایران با بهره‌گیری از تشدید درگیری‌ها در اطراف غزه، حمله به منافع آمریکا و اسرائیل را تشدید کرده سخت‌نگران است و می‌کوشد قدرت بازدارندگی را در خاورمیانه تقویت کند.	ترسیم تصویر مدافع حقوق بشر و شهروندان فلسطینی از دولت آمریکا احتمال سوءاستفاده ایران از جنگ غزه برای توسعه قدرت منطقه‌ای خود	جداسازی استراتژی و منطق تحلیل رفتار سیاسی - نظامی آمریکا و رژیم صهیونیستی ضرورت‌سازی برای تقویت حضور منطقه‌ای آمریکا با هدف ارتقای نیروی بازدارندگی

۱۰. اجرای مراحل اول تا سوم الگوی پدام برای ماینیچی شینبون

جدول شماره ۴. اجرای سه مرحله نخست الگوی PDAM برای Mainichi Shimbun

عنوان و تاریخ خبر/گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
کمک‌رسانی به نوار غزه امکان‌پذیر نیست/ تشدید نگرانی درباره گسترش بحران انسانی (۲۰۲۳/۱۰/۱۷)	رئیس سازمان اطلاعات و امنیت داخلی اسرائیل روز شانزدهم ماه با اشاره به اینکه: «من به‌عنوان رئیس این سازمان مسئولیت عدم اعلام هشدار برای جلوگیری از حمله غافلگیرانه حماس را می‌پذیرم»، به شکست سازمان اطلاعات و امنیت داخلی اسرائیل اعتراف کرد.	رژیم صهیونیستی از حیث امنیتی آسیب‌پذیر است.	شکست هژمونی و برساخت قدرت مطلق رژیم صهیونیستی
برگزاری تظاهرات همبستگی با فلسطین در سراسر خاورمیانه (۲۰۲۳/۱۰/۲۱)	تظاهرات اعتراض‌آمیز گسترده علاوه بر مصر در دیگر کشورهای اسلامی خاورمیانه و سایر نقاط جهان نیز در همین روز برگزار شده است. هزاران نفر در نزدیک سفارت اسرائیل در امان پایتخت اردن راهپیمایی کردند.	اعتراضات علیه اسرائیل در جهان اسلام «فراگیر» است.	اذعان به همگرایی در افکار عمومی جهان اسلام علیه رژیم اسرائیل
تظاهراتی در نزدیک سفارت‌خانه‌های امریکا در تونس و عراق برگزار شده است. برخی از معترضان در استانبول ترکیه، پرچم امریکا را به آتش کشیدند.	تجمعات اعتراضی علیه اسرائیل، امریکا را نیز درمی‌نوردد.	نگرش مردم در کشورهای اسلامی مبتنی بر همکاری و همراهی دولت امریکا با اسرائیل است.	

عنوان و تاریخ خبر/گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
بر اثر حملات نظامی اسرائیل، بیش از نیمی از خانه‌های غزه ویران و یک‌ونیم میلیون نفر آواره شدند. (۲۰۲۳/۱۱/۶)	اسرائیل همچنان حملات به اردوگاه آوارگان و بیمارستان‌ها را دنبال می‌کند و بر اثر این حملات تاکنون نزدیک به ده هزار نفر در نوار غزه کشته شدند.	حمله به مراکز غیرنظامی برای رژیم صهیونیستی یک «هدف پایدار» است.	تأکید بر «تعمد و استمرار» حمله اسرائیل به غیرنظامیان و مراکز درمانی و اجتماعی
سفر غیرمنتظره وزیر امور خارجه آمریکا به عراق/ درخواست پاسخ به حملات گروه افراطی به پایگاه نظامی آمریکا (۲۰۲۳/۱۱/۶)	دو طرف همچنان درباره پاسخ به خشونت افراط‌گرایان اسرائیلی علیه فلسطینیان تبادل نظر کردند. وزیر امور خارجه آمریکا و رئیس تشکیلات خودگردان فلسطین در این دیدار بار دیگر بر اهمیت «همزیستی دو دولت» اسرائیل و فلسطین تأکید کردند.	آمریکا به دنبال حل و فصل مسئله از طریق دیپلماسی	تولید تصویر غیر رزمجو از ایالات متحده آمریکا
مکان امن کجاست؟ (۲۰۲۳/۱۲/۴)	مردم دست و لباس مرا می‌گیرند و ملت‌مانه از من می‌پرسند «جای امن کجاست؟» من در پاسخ می‌گویم: چنین مکانی وجود ندارد. حتی بیمارستان‌ها هم دیگر مکان امن نیست.	کاربست تکنیک روایت‌پردازی برای توصیف شدت حملات اسرائیل علیه غیرنظامیان در غزه	ارتقای شدت جهت‌گیری انتقادی متن علیه رویکرد ضد حقوق بشری رژیم صهیونیستی

۱۱. اجرای مراحل اول تا سوم الگوی پدام برای «نیکی»

جدول شماره ۵. اجرای سه مرحله نخست الگوی PDAM برای Nikkei

عنوان و تاریخ خبر/گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
امریکا: قضاوت دربارهٔ مداخلهٔ ایران در درگیری اسرائیل و حماس هنوز زود است. (۲۰۲۳/۱۰/۸)	حملهٔ حماس به اسرائیل در واقع طرح بسیار گسترده‌ای بوده که در این طرح هزاران موشک به سمت اسرائیل شلیک شده است؛ با این حال، موساد که سازمان اطلاعاتی پیشرو در جهان شناخته می‌شود، نتوانسته جلوی اجرای این طرح گسترده را بگیرد.	اسرائیل در پیش‌بینی طراحی و اجرای عملیات هفتم اکتبر حماس ناتوان بود.	اقرار صریح به قدرت رزمی جنبش حماس
ارتش امریکا به منظور بازدارندگی گروه‌های حامی ایران دو ناو هواپیمابر در دریای مدیترانه مستقر می‌کند. (۲۰۲۳/۱۰/۱۵)	چنانچه حمله‌های زمینی اسرائیل آغاز شود، متحدان ایران از جمله حزب‌الله ممکن است حملات خود علیه اسرائیل را تشدید کنند.	ایران، رهبر جبهه مقاومت اسلامی در غرب آسیا	پذیرش شیوهٔ نقش‌آفرینی مؤثر شبکه‌ای بازوان جبهه مقاومت در غرب آسیا
تحقق توقف جنگ و جلوگیری از وخیم‌شدن بحران انسانی در غزه لازم و ضروری است (سرمقاله). (۲۰۲۳/۱۱/۲۰)	شمار قربانیان غیرنظامی در غزه فراتر از چیزی است که جامعه بین‌المللی بتواند تحمل کند.	حرکت اسرائیل فراتر از خطوط قرمز بین‌المللی در حوزه حقوق بشر	مرزبندی میان رفتار اسرائیل و حامیان بین‌المللی آن
	اسرائیل در توجیه حمله به بیمارستان شفا، استفادهٔ نظامی حماس از	مشروعیت‌زدایی از مواضع رژیم صهیونیستی دربارهٔ علت حمله به مراکز درمانی	صورت‌بندی بهره‌گیری از درون‌مایه خلاف واقع در مُدعای اسرائیل و احتمال

عنوان و تاریخ خبر/گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
	بیمارستان‌ها را ملاک قرار داده بود، اما به نظر می‌رسد مدارک و شواهد ارائه‌شده به اندازه کافی قانع‌کننده نیست.		تعمیم در موارد مشابه
نقش میانجی قطر برای آزادی گروگان‌ها. امریکا از قطر درخواست کرد در روابط خود با حماس بازنگری کند. (۲۰۲۳/۱۰/۲۲)	درحالی‌که نبرد میان اسرائیل و سازمان اسلامی حماس همچنان دنبال می‌شود، کشور کوچک قطر برای آزادی گروگان‌های اسرائیلی نقش میانجی را ایفا می‌کند. گروه اسلامی حماس در قطر دفتر دارد و روابط بسیار قوی میان دو طرف برقرار است. قطر در گذشته نیز نقش میانجی را ایفا کرده و در این زمینه دستاوردهایی نیز داشته است.	قطر، کشوری کوچک با سهمی بزرگ در ایجاد مصالحه بین الملل	برجسته‌سازی نقش دیپلماسی در حل و فصل منازعات بین‌المللی متناسب با پارادایم ایدئالیسم در روابط بین‌الملل
گامی برای پایان دادن به درگیری غزه (سرمقاله) (۲۰۲۳/۱۱/۲۳)	طرف اسرائیلی در جنگ غزه ۱۲۰۰ نفر کشته داده است. این در حالی است که بیش از چهارده هزار نفر در نوار غزه بر اثر حملات هوایی و عملیات زمینی ارتش اسرائیل کشته شده‌اند. گفته	تأکید بر نابرابری خسارت‌ها و تلفات طرفین منازعه/ تعدی از خطوط قرمز انسانی توسط اسرائیل	ناترازی و عدم تعادل میان حجم تهاجم و تلفات طرفین/ نفی گزاره پیش‌فرض تناسب پاسخ اسرائیل به حملات حماس

عنوان و تاریخ خبر/گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
	می‌شود چهل درصد از کشته‌شدگان در نوار غزه را کودکان تشکیل می‌دهند. غزه در یک بحران انسانی جدی قرار گرفته است و در این میان نه تنها زیرساخت‌های آن تخریب شده، بلکه تأمین غذا، سوخت و تجهیزات پزشکی منطقه نیز مختل شده است.		
بانک مرکزی اسرائیل: نرخ بدون تغییر چشم‌انداز کاهش رشد بر اثر جنگ غزه (۲۰۲۳/۱۱/۲۸)	چنانچه جنگ اسرائیل با سازمان اسلامی حماس طولانی شود، تأثیر مخرب آن موجب خواهد شد چشم‌اندازی که برای نرخ رشد تولید ناخالص داخلی برای سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ در نظر گرفته شده است، کاهش یابد.	گسترش پیامدهای امتداد جنگ برای اسرائیل از حوزه سیاسی - امنیتی به کاهش تولید داخلی و تضعیف اقتصاد این کشور	ارائه شواهد برای اثبات آسیب‌پذیری اقتصاد اسرائیل
	با توجه به جنگ غزه، پیش‌بینی‌های اقتصادی اسرائیل تغییر کرده است و گفته می‌شود تأثیر منفی جنگ غزه بر اقتصاد اسرائیل نه‌تنها اکتبر تا دسامبر ۲۰۲۳	از هم‌گسیختگی خرده‌گفتمان توسعه‌یافتگی اقتصاد اسرائیل	تولید دلالت‌های ضمنی مبتنی بر آسیب‌پذیری اقتصاد رژیم صهیونیستی

عنوان و تاریخ خبر/گزارش	برداشت از اصل متن (سطح - سطح)	جهت‌گیری و گرایش متن (عمق - سطح)	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (سطح - عمق)
	را تحت تأثیر قرار خواهد داد، بلکه تا سال ۲۰۲۴ نیز ادامه خواهد داشت.		
حمله به سه فروند کشتی تجاری از یمن؛ ارتش امریکا ایران را محکوم کرد. (۲۰۲۳/۱۲/۴)	تشدید تنش در دریای سرخ خطراتی مانند تأخیر در ترافیک دریایی و همچنین کندشدن چرخه اقتصاد جهانی را به همراه خواهد داشت.	توسعه تنش منطقه‌ای با تهاجم علیه حمل و نقل دریایی	چهارچوب‌بندی جنگ از زوایای دید آسیب به توسعه اقتصاد جهانی

۱۲. فرایندسازی معنایی بینامتنی؛ اجرای مرحله چهارم و تبیین بینامتنیت گفتمان‌های

فرامتنی؛ مرحله پنجم الگوی PDAM

جدول شماره ۶. مرحله چهارم و پنجم الگوی PDAM برای چهار مورد مطالعه پژوهش

دال‌های عمیق و عمیق‌تر مشترک رسانه‌های جریان اصلی ژاپن	
دال‌های اساسی سطح «عمیق» (فرایندسازی معنایی بینامتنی)	دال‌های اساسی سطح «عمیق‌تر» (بینامتنیت گفتمان‌های فرامتنی)
آموزه پارادایم ایدئالیسم؛ رویکرد جنگ‌ستیزی (ضد جنگ) و صلح‌گرایی	حوزه مضمونی دال‌های گفتمان: گزاره‌های پارادایمیک
پارادایم ایدئالیسم؛ امید نسبی به کارکرد مؤثر نهادهای حقوق بین‌الملل	در فاز زمانی دوم (تشدید حملات اسرائیل به غیرنظامیان)
نفی رویکرد رئالیسم (تنظیم مناسبات براساس قدرت) در روابط بین‌الملل	تشکیک در کارایی نهادهای حقوق بین‌الملل در مهار رفتار جنگی نامتعارف اسرائیل
نظریه «دولت - ملت» به‌عنوان راه‌حل منازعه (ضریب‌دهی به گزینه تشکیل دولت - ملت فلسطین)	تولید دلالت برای برساخت آموزه‌های ایدئالیسم؛ رویکرد صلح‌گرایی و ضد جنگ با صورت‌بندی زمان صفر و

دال‌های عمیق و عمیق‌تر مشترک رسانه‌های جریان اصلی ژاپن		
تغافل از مالکیت تاریخی فلسطین بر سرزمین اشغالی		به‌عنوان راه‌حل مطلوب) سکوت در قبال وجه اندیشه و ایدئولوژیک درگیری و بازنمایی جنگ به شکل نزاع قدرت
		پیش‌فرض آغاز از زمان صفر و تغافل از مالکیت تاریخی مردم فلسطین بر جغرافیای فلسطین اشغالی
		ضریب‌دهی به جایگاه دیپلماسی در برابر تحولات جنگ سخت
		تشکیک فاز دوم زمانی جنگ درباره کارایی نهادهای حقوق بین‌الملل
		رویکرد صعودی انتقاد به استراتژی جنگ کشتار غیرنظامی توسط اسرائیل
حوزه مضمونی دال‌های گفت‌وگو: امریکا و کنشگران غربی سیاست بین‌الملل		برساخت تصویر مدافع حقوق بشر از ایالات متحده امریکا
فاز زمانی اول (آغاز جنگ)	فاز زمانی دوم (تشدید حملات اسرائیل به غیرنظامیان)	صورت‌بندی دو قطبی؛ ایران (تشدیدکننده تنش) و امریکا (حامی صلح و کاهش تنش)
صورت‌بندی امریکا به‌عنوان حامی صلح و کاهش تنش	مرزبندی و خلق غیریت میان منطق و راهبرد امریکا با الگوی جنگی اسرائیل در کشتار غیرنظامیان	هراس‌آفرینی از قدرت و هژمونی امریکا بخش بزرگی از نیروی افکار عمومی و شهروندان غربی منتقد کشتار اسرائیل هستند واگرایی و شکاف میان رفتار دولت (حمایتی) و مردم (انتقادی) در کشورهای غربی در قبال استراتژی جنگی اسرائیل
		اقرار به ناکارآمدی سازمان ملل به‌رغم خوش‌بینی اولیه جداسازی استراتژی و منطق تحلیل رفتار سیاسی - نظامی امریکا و رژیم صهیونیستی
حوزه مضمونی دال‌های گفت‌وگو: ایران، حماس و گروه‌های مقاومت غرب آسیا		نگرش انتقادی به حماس؛ مشروعیت‌زدایی از وجهه مردمی

دال‌های عمیق و عمیق‌تر مشترک رسانه‌های جریان اصلی ژاپن		
انگاره عاملیت مستقل حماس و عدم ارتباط با فعالیت در جهت دفاع از حقوق مردم فلسطین	فاز زمانی دوم (تشدید حملات اسرائیل به غیرنظامیان)	فاز زمانی اول (آغاز جنگ)
نگرش منفی به شاخه‌های محور مقاومت به‌عنوان مداخله‌گران جنگ	اقرار به رویکرد انتقادی ملت‌های مسلمان منطقه علیه اسرائیل و ضرورت برقراری توازن میان نیروهای منطقه‌ای	چهارچوب‌بندی حماس، ایران و گروه‌های مقاومت با عاملیت مستقل از ملت‌های منطقه و عامل شکل‌گیری تنش
ایران پشتیبان حماس و نیروهای منطقه‌ای در حال پیکار با اسرائیل		
پذیرش شیوه نقش‌آفرینی مؤثر شبکه‌ای بازوان جبهه مقاومت در غرب آسیا		
پذیرش و اذعان به اجماع افکار عمومی ملت‌های مسلمان علیه اسرائیل		
اذعان به ناترازی در تلفات جنگ و ضرورت برقراری توازن منطقه‌ای		
تهاجم اسرائیل معلول و حملات حماس علت بروز جنگ است	حوزه مضمونی دال‌های گفت‌وگو: استراتژی و عملکرد جنگی رژیم صهیونیستی	
تغافل از پیشینه تهاجمات اسرائیل علیه مردم فلسطین پیش از عملیات طوفان الاقصی	فاز زمانی دوم (تشدید حملات اسرائیل به غیرنظامیان)	فاز زمانی اول (آغاز جنگ)
تلقین اولیه شکست‌ناپذیری اسرائیل در برابر سایر قدرت‌های منطقه‌ای	تولید انگاره منفی از رفتار بهانه‌جویانه اسرائیل برای حمله به مراکز غیرنظامی (درمانی، اجتماعی و غیره)	تلقین ماهیت واکنشی حملات اسرائیل به نوار غزه برای دفاع از خود
صورت‌بندی بهره‌گیری از درون‌مایه خلاف واقع در مُدعای اسرائیل و احتمال تعمیم در موارد مشابه		
انتقاد از رویکرد ضد حقوق بشری اسرائیل و تعدد در کشتار غیرنظامیان		
شکست هژمونی و برساخت قدرت مطلق رژیم صهیونیستی		

جدول شماره ۷. دال‌های «عمیق‌تر» متمایز چهار مورد مطالعه پژوهش

دال‌های «عمیق‌تر» متمایز	
تغییر رویکرد مثبت به اسرائیل پس از گسترش حملات و اعمال ضد حقوق بشری	شبکه NHK
آغاز جهت‌گیری انتقادی نسبت به کارایی نهادهای بین‌المللی با نظم موجود سیاسی در حل و فصل منازعات	
مفصل‌بندی «تشدید شدت تهاجم اسرائیل علیه فلسطین» به‌عنوان علت انسداد روند صلح اعراب و اسرائیل	
ضرورت‌سازی برای تقویت حضور منطقه‌ای آمریکا با هدف ارتقای نیروی بازدارندگی	سانکی
مفهوم‌پردازی «سوءاستفاده» اسرائیل از رفتار حماس برای توجیه تهاجم علیه مردم غزه	
رویکرد توصیفی روایی؛ بازتاب خشتی اخبار رسانه‌های جهانی	مایینچی شینبون
نگرش مردم در کشورهای اسلامی مبتنی بر همکاری و همراهی دولت آمریکا با اسرائیل است	
تأکید بر «تعمد و استمرار» حمله اسرائیل به غیرنظامیان و مراکز درمانی و اجتماعی	
اقتصاد و تجارت جهانی؛ بازنده اصلی جنگ در میان‌مدت	گروه رسانه‌ای نیکی
اقرار صریح به قدرت رزمی جنبش حماس	
تولید دلالت‌های ضمنی مبتنی بر آسیب‌پذیری اقتصاد رژیم صهیونیستی	
ناترازی و عدم تعادل میان حجم تهاجم و تلفات طرفین و نفی گزاره پیش‌فرض تناسب پاسخ اسرائیل به حملات حماس	

نتیجه‌گیری

نتیجه‌گیری از دال‌های عمیق‌تر و تبیین بینامتنیت گفتمان‌های فرامتنی متون مورد تحلیل گفتمانی بیانگر آن است که متأثر از الگوی توسعه ملی و اقتصاد سیاسی، رسانه‌های ژاپنی و کلیت زاویه نگاه آن‌ها در طیف پارادایم «رنالیسم - ایدئالیسم»، مکرراً به تولید دلالت‌های خاص برای غلبه پارادایم ایدئالیسم در عرصه ارتباطات بین‌الملل اقدام کرده‌اند؛ به‌گونه‌ای که

ضریب فزاینده به نقش دیپلماسی و امید به کارایی نهادهای حقوق بین‌الملل در برابر تحولات میدان جنگ سخت، در خرده‌گفتمان‌های پنهان متن حاکم است. این مسئله می‌تواند ناشی از رویکرد کلان سیاست‌گذاری ژاپن در حوزه روابط بین‌الملل و ارتباطات بین‌الملل و فرایند توسعه ملی در دوران پسا جنگ جهانی دوم باشد.

دال‌های عمیق‌تر گفتمان رسانه‌های مورد مطالعه در فاز اول زمانی (ایام نخستین جنگ)، مؤلفه‌های پارادایم ایدئالیسم را نشان می‌دهند شامل: رویکرد جنگ‌ستیزی و صلح‌گرایی و تأکید بر مراعات حقوق بشر با غیبت نشانگان و رویه‌ها و عوامل فرامتنی و تاریخی و پیش‌فرض شروع از زمان صفر و تغافل از مالکیت تاریخی مردم فلسطین بر جغرافیای فلسطین اشغالی و سکوت در قبال وجه اندیشه‌ای و ایدئولوژیک درگیری و بازنمایی جنگ به شکل «نزاع قدرت» میان حماس و اسرائیل و درنهایت ضریب‌دهی به گزینه تشکیل دولت - ملت فلسطین به‌عنوان راه‌حل مطلوب و برخاسته از نظریه «دولت - ملت» به‌عنوان راه‌حل منازعه.

از حیث زمانی می‌توان سیر تحول و تطور دال‌های گفتمانی رسانه‌های ژاپنی را به دو فاز پیش و پس از شدت‌یافتن و گسترش تهاجم نظامی اسرائیل علیه غیرنظامیان و مراکز اجتماعی و درمانی غزه تقسیم کرد. در بازه زمانی نخست، گفتمان حاکم بر رسانه‌های مورد مطالعه با تغافل از پیشینه تهاجمات اسرائیل علیه مردم فلسطین پیش از عملیات طوفان الاقصی، تهاجم اسرائیل را معلول و حملات حماس را علت بروز جنگ، معنابخشی می‌کردند؛ ولی در بازه زمانی دوم (شدت‌یافتن حملات اسرائیل به غیرنظامیان) به تدریج دال‌های گفتمانی این رسانه‌ها در ترکیب و چینش واژگان، رویکردی انتقادی با سیر صعودی نسبت به منطق رفتاری این رژیم خلق کردند. این رویکرد انتقادی به تدریج موجب تعدیل نگرش متأثر از پارادایم

ایدئالیسم و کارایی نهادهای حقوق بین‌الملل در حل و فصل منازعه و مهار رفتار ضد انسانی اسرائیل شد.

ساختارهای روایی متون تولیدشده رسانه‌های مورد مطالعه متأثر از رویکرد ارتباطات بین‌الملل ژاپن سبب شده است تا پیش‌فرض‌های متون، معطوف به برساخت تصویر مدافع حقوق بشر از ایالات متحده آمریکا و هراس‌آفرینی از قدرت و هژمونی آن باشد. با شدت یافتن زنجیره‌ای از کنش‌های پیاپی ضد انسانی اسرائیل و ورود به فاز دوم و انتقادی دال‌های گفتمانی، همچنان متون کوشیده‌اند نوعی جداسازی استراتژی و منطق تحلیل رفتار سیاسی - نظامی آمریکا از رژیم صهیونیستی را بازتولید کنند. به تدریج با افزایش کشتار غیرنظامیان توسط اسرائیل و گسترش اعتراض‌ها به حمایت آمریکا و دولت‌های غربی از آن رژیم، شکاف میان رفتار دولت‌ها (رفتار حمایتی) و مردم (رفتار انتقادی و اعتراضی) در کشورهای غربی در قبال استراتژی جنگی ددمنشانه اسرائیل در سطح جهانی افزایش یافته است.

نتیجه‌گیری از دال‌های عمیق‌تر گفتمان رسانه‌های مورد مطالعه کشور ژاپن در فاز نخست زمانی (پیش از تشدید رفتار جنگی اسرائیل) حاکی از صورت‌بندی دوقطبی ایران (تشدیدکننده تنش) و آمریکا (حامی صلح و کاهش تنش) است، ولی به تدریج در فاز دوم، دال‌های گفتمانی به سوی پذیرش شیوه نقش‌آفرینی مؤثر شبکه‌ای بازوان جبهه مقاومت در غرب آسیا و پذیرش و اذعان به اجماع افکار عمومی ملت‌های مسلمان علیه اسرائیل متمایل شده‌اند. همین روند معنایی درباره «جنبش حماس» نیز خلق شده است؛ یعنی دال‌های گفتمانی در فاز نخست زمانی، نگرشی انتقادی به حماس داشته‌اند؛ با رویکرد مشروعیت‌زدایی از وجهه مردمی این جنبش و برساخت انگاره عاملیت مستقل حماس و عدم ارتباط با فعالیت در جهت دفاع از

حقوق مردم فلسطین، اما در فاز دوم زمانی و با پذیرش و اذعان به اجماع افکار عمومی ملت‌های مسلمان علیه اسرائیل، همگرایی بیشتری از رفتار حماس با خواست مردم فلسطین و ملت‌های مسلمان روایت شده است.

تطور دال‌های گفتمانی این رسانه‌ها نشان می‌دهد اگرچه در ابتدا چهارچوب‌های معنایی را برای مخاطب با مضمون تلقین اولیه شکست‌ناپذیری اسرائیل در برابر سایر قدرت‌های منطقه‌ای ساخته‌اند، اما سیر گفتمانی در سطح خردتر و سپس کلان‌تر، شکست‌هژمونی قدرت مطلق رژیم صهیونیستی و تولید دلالت‌های ضمنی برای ضرورت مهار این ناترازی در قدرت سخت منطقه‌ای و جنگ جاری را تولید کرده‌اند.

اگرچه به دلیل دوری زیست‌جهان رسانه‌های ژاپن چه از نظر جغرافیایی و چه درگیری فرهنگی و ایدئولوژیک سبب شده است اشتراک حداکثری دال‌های گفتمانی تولیدشده پیرامون جنگ اسرائیل و حماس در این رسانه‌ها شکل بگیرد، اما در این میان، هریک از این چهار رسانه دال‌هایی خاص یا متمایز نیز داشته‌اند. شبکه NHK با مفصل‌بندی روایی، «تشدید شدت تهاجم اسرائیل علیه فلسطین» را علت انسداد روند صلح اعراب و اسرائیل معنا کرده است. ماینیچی شینبون که عموماً رویکرد توصیفی صرف از بازتاب خشتی اخبار رسانه‌های جهانی داشته است، گزاره اساسی «نگرش مردم در کشورهای اسلامی مبتنی بر همکاری و همراهی دولت امریکا با اسرائیل» را بر ساخت نموده است. نیکی متناسب با خاستگاه خود یعنی پوشش رویدادهای مالی و تجاری، به تولید دلالت‌های ضمنی مبتنی بر آسیب‌پذیری اقتصاد رژیم صهیونیستی در صورت بلندمدت‌شدن جنگ پرداخته است و فراتر از آن «اقتصاد و تجارت جهانی» را بازنده اصلی جنگ می‌داند. افزون بر این، با اقرار صریح به قدرت رزمی جنبش

حماس، وجود ناترازی و عدم تعادل میان حجم تهاجم و تلفات طرفین و نفی گزاره و پیش‌فرض «تناسب پاسخ اسرائیل به حملات حماس» را در دستورکار خود قرار داده است. سانکی نیز که رسانه‌ای محافظه‌کار در محیط سیاست داخلی ژاپن شناخته می‌شود، در رویکردی انتقادی مفهوم‌پردازی «سوءاستفاده» اسرائیل از رفتار حماس برای توجیه تهاجم علیه مردم غزه را برساخت نموده است.

فهرست منابع

- باقری دولت‌آبادی، علی و ملکی‌فر، محمد (۱۳۹۸). «نقش و جایگاه سیاست خارجی در توسعه اقتصادی ژاپن (۱۹۹۵-۱۹۴۵)»، فصلنامه علمی سیاست خارجی، دوره ۸، شماره پیاپی ۲۷، صص ۹۶-۶۳.
- بشیر، حسن (۱۳۹۰). *رسانه‌های بیگانه؛ قرائتی با تحلیل گفتمانی*. تهران: انتشارات سیمای شرق.
- ستوده، سید محمد (۱۳۸۲). «ماهیت انسان و روابط بین‌الملل»، نشریه علمی علوم سیاسی دانشگاه باقرالعلوم (ع)، شماره ۲۲.
- علوی، احمد (۱۳۸۷). *الگوی توسعه ژاپن؛ توسعه و بهره‌وری، قم: مؤسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان*.
- قوام، عبدالعلی (۱۴۰۰). *اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌الملل*، تهران: انتشارات سمت.
- مولانا، حمید (۱۳۹۰). *ارتباطات بین‌الملل و میان‌فرهنگی*، تهران: کتاب‌نشر.
- مؤمنی، حانیه‌سادات (۱۳۹۶). *اقتصاد مقاومتی در کشورهای پیشرفته با تأکید بر تولید ملی*، تهران: انتشارات سدید.
- مهدی‌زاده، سید محمد، (۱۳۸۹). *نظریه‌های رسانه: اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی*، تهران: نشر همشهری، چاپ اول ۱۳۸۹.
- میرفخرایی، تژا (۱۳۸۳). *فرایند تحلیل گفتمان*، تهران: مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها.

تارنما

- مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی (www.itsr.ir)
- دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها (www.rasaneh.farhang.gov.ir)
- پایگاه آنلاین بخش جهانی ان. اچ. کی (www.nhk.or.jp/nhkworld)

- Afe. Easia. Columbia. Edu (2024). *Political and Economic Changes during the American Occupation of Japan*, Columbia University.
- Hughes, Christopher W. (2014), *Japan's Foreign Security Relations and Policies*, *The Oxford Handbook of the International Relations of Asia*.
- Ishikida, Miki (2005). *Toward Peace: War Responsibility, Postwar Compensation, and Peace Movements and Education in Japan*.

- The Oriental Economist (1967). *Japan Economic Year Book*.
- Orr, Robert (2004). *Winning the Peace: An American Strategy for Post-Conflict Reconstruction*, Washington D. C: The CSIS Press.
- McQuail, Denis (2006). *McQuail's Mass Communication Theory*, Publisher: SAGE.
- Severin, J, Werner and Tankard W James (2001), *Communication Theories: Origins, Methods, and Uses in the Mass Media*, Publisher: Longman.
- The Oriental Economist (1968). *Japanese Economic Year Book*.
- Yamamura (1987). *The Political Economy of Japan*, Stanford: Stanford University Press.